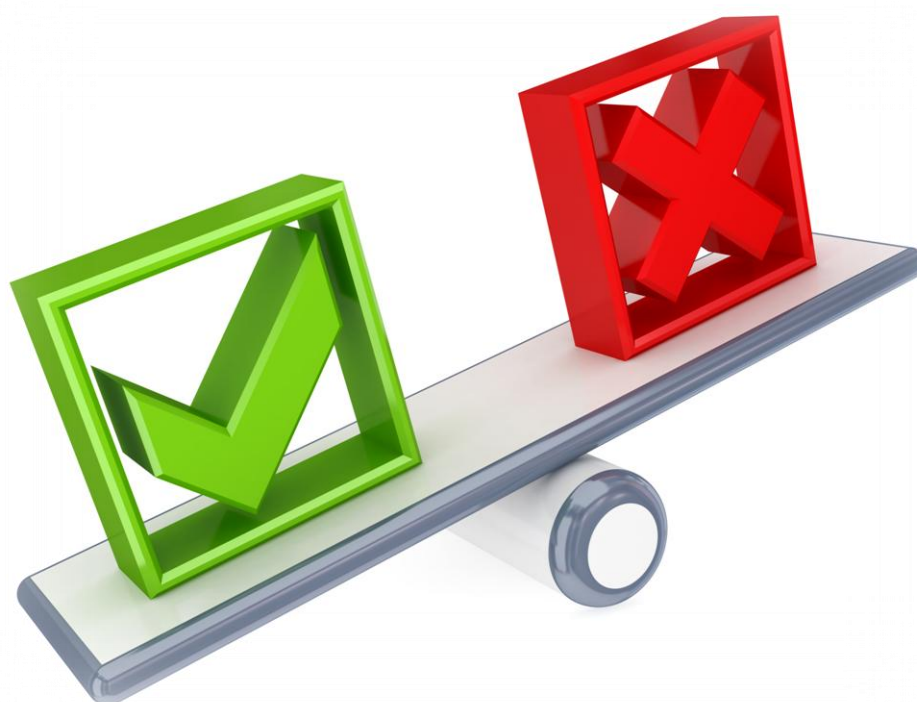

Årsberetning på magtanvendelsesområdet 2014

Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen

Indhold

Lovgrundlag	3
Procedurer og praksis	3
Børne- og ungeområdet.....	3
Voksenområdet.....	4
Dilemmaer i praksis på begge områder	4
Årsberetning 2014	4
Udviklingen på området	6
Klager, påtaler og driftsmæssige konsekvenser.....	7
Særligt for dagbehandlingstilbud i 2014	7
Særligt for plejefamilier	8
Magtanvendelsesområdet og fokuspunkter for 2015	8

Lovgrundlag

En lang række tilbud i Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen er omfattet af bestemmelserne i Servicelovens kapitel 24 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten – og herunder tilhørende bekendtgørelser om magtanvendelse på henholdsvis børne- og ungeområdet og voksenområdet:

- Bekendtgørelse nr. 419 af 29. april 2014 om magtanvendelse over for **børn og unge** anbragt uden for hjemmet
- Bekendtgørelse nr. 154 om alarm- eller pejlesystemer til **børn og unge** med nedsat psykisk funktionsevne anbragt i døgninstitutioner eller på opholdssted
- Bekendtgørelse nr. 392 af 23. april 2014 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for **voksne** samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksen og modtagepligt til boformer efter serviceloven

Formålet med bekendtgørelserne er at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige. Indgreb må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand.

Enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes til både den anbringende myndighed, forvaltningen som driftsherre og til Socialtilsynet, der fører tilsynet med efterlevelsen af reglerne på området. Kommunen som driftsherre er forpligtet til at forholde sig til, om en magtanvendelse giver anledning til driftsmæssige konsekvenser.

Det skal også nævnes, at det daværende Social – og Integrationsministerium – nu Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold i juni 2013 nedsat et magtanvendelsesudvalg med direktør hos Folketingets Ombudsmand som formand. Udvalget opgave var at udarbejde en betænkning med anbefalinger på området. Det blev i kommissoriet forudsat, at udvalget anbefalinger skulle være udgiftsneutrale. Betænkningen er blevet udgivet marts 2015 og kan findes [her](#). Der kan med betænkningen forventes en ny lovgivning på området, hvor der bliver mere fokus på børnene og de unges rettigheder.

Procedurer og praksis

I Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen er der i alt 10 børne- og ungetilbud, der er omfattet af reglerne, jf. indstillingens bilag 1, *Tilbud omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelserne*.

På voksenområdet følger bekendtgørelsens bestemmelser ikke tilbudstypen, med derimod den enkelte borgers funktionsniveau. Det drejer sig om borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsniveau, jf. Servicelovens § 124 a. Tilbud, der modtager denne type af borgere fremgår af bilag 1.

Ved oprettelse af Socialtilsynene er der fra 2014 pligt om at fremsende indberetninger om magtanvendelse til Socialtilsyn Nord. Det er i Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen besluttet, at alle indberetninger om magtanvendelse skal omkring Børne- og Familie sekretariatet inden fremsendelse til Socialtilsynet. Dette med henblik på henholdsvis en driftsherrevurdering, kvalitetssikring samt opsamling til fælles læring og forebyggelse på området.

Børne- og ungeområdet

På børne- og ungeområdet indberetter tilbuddene magtanvendelser på skemaer udarbejdet i Børne- og Familieafdelingen. Skemaerne skal sikre, at tilbuddene lever op til bekendtgørelsens bestemmelser for indberetning. Skemaer og yderligere materiale vedrørende magtanvendelsesområdet kan findes på [KLIK](#).

De konkrete indberetninger vurderes i Børne- og Familie sekretariatet ift. om de falder inden for rammerne af bekendtgørelsens bestemmelser omkring:

- Tilladt magtanvendelse
- Ikke tilladt magtanvendelse
- Nødværge/nødret efter straffelovens bestemmelser (§ 13 og § 14)

Kort sagt så skal mindst en af følgende betingelser være opfyldt, hvis der skal være hjemmel til fysisk magtanvendelse:

1. barnet eller den unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt, eller
2. barnet eller den unge derved forhindres i at skade sig selv eller andre

Magtanvendelse skal altid være tilpasset forholdene i situationen og begrænset til det absolut nødvendige. Det er i enhver situation vigtigt at overveje, hvad der vil være det mindst indgribende indgreb – og ikke blot det letteste. I indstillingens bilag 2 og 3 er der anonymiserede eksempler på indberetning af henholdsvis tilladt og ikke tilladt magtanvendelse.

Udover opmærksomheden på, om bekendtgørelsens bestemmelser efterleves, lægges der i Børne- og Familie sekretariatets vurdering og tilbagemelding til tilbuddene stor vægt på at skabe pædagogisk refleksion med henblik på fremadrettet forebyggelse af episoder med magtanvendelse.

Voksenområdet

For tilbuddene med voksne brugere, der er omfattet af reglerne, følges stort set samme procedure som beskrevet ovenfor. Dog er det på voksenområdet obligatorisk at benytte Servicestyrelsens skemaer til indberetning af akut magtanvendelse.

Desuden er det vigtigt at nævne, at de betingelser, der skal være opfyldt på voksenområdet, for at der er hjemmel til magtanvendelse, er lidt strammere end på børne- og ungeområdet:

1. Der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og
2. forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet at gribe fysisk ind ved at fastholde for at undgå væsentlig personskade

Dilemmaer i praksis på begge områder

Det er oplevelsen i praksis, at det ikke er alle situationer, der kan findes hjemmel til i reglerne om magtanvendelse i Servicelovens kapitel 24. Der opstår løbende udfordrende og dilemmafyldte episoder i arbejdet med børn, unge og voksne med funktionsnedsættelser eller socialt betingede problematikker, der skal fungere i et fællesskab. Medarbejderne kan stå i situationer, hvor de føler sig nødsaget til at gribe ind for at tage vare på omsorgspligten for den enkelte eller for at beskytte fællesskabet mod den enkelte.

Medarbejderne skal ofte balancere mellem to primære hensyn: At borgeren er afhængig af andre og af omgivelserne, og at borgeren er et aktivt selvbestemmende menneske. Der kan let opstå konflikt mellem på den ene side ansvaret for at varetage borgerens interesser, herunder det ansvar, der ligger i omsorgspligten, og på den anden side respekten for individet.

Der er fra forvaltningens side forståelse for dilemmaerne i praksis og derfor også forståelse for, at der nærmest uundgåeligt kan forekomme magtanvendelser på kanten af bekendtgørelsens rammer. Men det er afgørende, at der til stadighed er stort fokus på forebyggelse af magtanvendelse, og at der arbejdes for at værne om den enkeltes selvbestemmelsesret. For at kunne balancere de to hensyn, er det nødvendigt at reflektere over egen praksis: Er vi, med de handlinger vi gør, nu på vej mod overgreb? Har vi tilbudt hjælpen på en måde, så borgeren forstår den og kan modtage den?

Årsberetning 2014

Fokuspunkter og målsætning på magtanvendelsesområdet var i 2014:

- Fortsat at kvalificere indhold og beskrivelser i indberetningskemaerne med henblik på konsulentens vurderingsgrundlag
- Fortsat at sikre, at barnet eller den unge orienteres om indberetninger og gives mulighed for egen redegørelse
- Fortsat at sikre, at oplysningspligten efterleves i forhold til både rådgivere, pårørende og medarbejdere
- Fortsat at sikre, at magtanvendelsesbekendtgørelsen efterleves i forhold til tidsfrister (registrering og indberetning)
- Fortsat fokus på om tilladt indgriben med magtanvendelse er tilpasset situationen og begrænses til det absolut nødvendige
- Opretholde den gode dialog og samarbejdet mellem tilbud og konsulenter
- Fortsat at forebygge antallet af ikke tilladt magtanvendelse, hvor årsagen er at opfylde en omsorgsforpligtigelse for den enkelte
- At undgå ikke tilladt magtanvendelse, hvor årsagen er fastholdelse af pædagogens voksenrolle
- At ledelsen på de enkelte tilbud har fokus på læring og forebyggelse
- At rolle og ansvarsfordeling mellem forvaltningen og Socialtilsynet afklares og gode arbejdsgange og procedurer implementeres på alle niveauer.

I 2014 er der generelt arbejdet målrettet og konstruktivt med ovenstående fokuspunkter og målsætninger. På alle tilbud er der over de seneste år indarbejdet gode rutiner og arbejdsgange omkring indberetning af magtanvendelse. Der er desuden i løbet af 2014 indarbejdet velfungerende arbejdsgange i samarbejdet med Socialtilsyn Nord.

Det vurderes, at opmærksomheden på opkvalificering af indhold og beskrivelser i indberetningerne har medført et langt bedre vurderingsgrundlag for driftsherre, anbringende myndighed og Socialtilsynet. Det vurderes samtidig, at de givne velbeskrevne praksisfortællinger qua indberetningspligten bidrager til at synliggøre praksis til refleksion, læring og forebyggelse.

Den største udfordring i 2014 har været, at relativt mange indberetninger er indsendt uden barnet er orienteret om indberetningen og/eller givet mulighed for egen redegørelse. Den samme udfordring blev konstateret i 2013. Især barnets alder og funktionsniveau er angivet som årsag, eksempelvis børn med svære handicaps og funktionsnedsættelser. Men det er et krav i bekendtgørelsen, der skal efterleves og inddragelsen skal tilpasses barnets alder og funktionsniveau. Der vil i 2015 være et skærpet fokus på, at sikre børneperspektivet ved episoder med magtanvendelse. Blandt andet vil et nyt indberetningskema blive udarbejdet, hvor der vil være endnu mere fokus på inddragelse og børneperspektiv.

Der foregår generelt på tilbuddene en høj grad af pædagogisk refleksion med henblik på forebyggelse af episoder med magtanvendelse. På alle tilbud er dilemmaer og udfordringer indenfor magtanvendelsesområdet til dialog som et fast punkt på personalemøderne. Tilbuddene er ligeledes meget åbne overfor at søge sparring på området med konsulenterne og Juridisk Kontor, når der uundgåeligt opstår dilemmaer og svære situationer i arbejdet med målgrupperne. Børne- og Familieseekretariatet afholdte i samarbejde med Juridisk Kontor i oktober 2014 et dialogmøde med alle relevante ledere, hvor diverse dilemmaer og udfordringer på området blev bragt ind til fælles læring og dialog. Det er aftalt, at dette forum fortsat skal samles halvårligt.

Magtanvendelse indgår desuden som et element i det eksterne tilsyn fra henholdsvis Socialtilsyn Nord samt Revas ApS. Fra Socialtilsynet er der gennem kvalitetsmodellen fokus på, om der arbejdes forebyggende, er udarbejdet beredskabsplaner og om reglerne på området i det hele taget efterleves. Tilbage meldingerne fra Socialtilsynet har generelt været positive på området. Der har dog været et enkelt tilfælde, hvor der er blevet efterlyst en beredskabsplan for forebyggelse af og håndtering af eventuelle overgreb. Ligesom retten til privatliv har været bemærket af Socialtilsynet, da et tilbud havde som praksis selv at låse sig ind på værelset, hvis en beboer ikke svarer.

Fra Revas ApS er der også overvejende positive vurderinger af håndteringen af magtanvendelsesområdet. Dog har der på enkelte tilbud været anbefalinger om, at tage magtanvendelsesbegrebet i bred forstand op til dialog i medarbejdergruppen. De voksnes definitionsmagt er fyldt med etiske dilemmaer i arbejdet med især børn med funktionsnedsættelser og gennemgribende handicaps. Magt forpligter, og der skal til stadighed være opmærksomhed på individets selvbestemmelsesret og integritet.

Udviklingen på området

I de seneste år har antallet af magtanvendelser været relativt stabilt og ligget på et fornuftigt niveau. Det stabile niveau skal ses i lyset af et markant fald i antallet af magtanvendelse efter årene 2007-2010, hvor der blev sat ekstraordinært fokus på forebyggelse og læring. Til sammenligning var der i 2010 i alt 279 indberetninger om magtanvendelse imod 119 i 2014. Tilbage i 2010 var antallet af ikke tilladt magtanvendelse også væsentligt højere – nemlig 31 imod 8 i 2014.

Antallet af magtanvendelser i 2014 sammenlignet med 2013

Tilbud	Tilladt magt	Ikke tilladt magt	Nødværge	Magtanvendelser i alt 2014	Magtanvendelser i alt 2013
Specialinstitutionen Bøgen	40	5		45	27
VoksenBøgen	3			3	8
Danahus	1			1	1
Stjernehusene Limfjorden	25	1		26	19
Stjernehusene STT	4	1		5	5
Stjernehusene aflastning	2			2	10
Døgncenter Nibe	4			4	2
Døgncenter Sulsted	2			2	4
Vesterlund	28			28	6
Vokseværket	3			3	16
Svenstrupgaard		1		1	1
I alt 2014	112	8	0	120	
I alt 2013	74	23	2		99

Fra 2013 til 2014 ses nu en relativ markant stigning i det samlede antal af magtanvendelser. Det er dog absolut værd at bemærke, at antallet af ikke tilladt magtanvendelse er det hidtil laveste antal. De tilladte magtanvendelse er magtanvendelser, der er vurderet til at være absolut påkrævet i de konkrete situationer – og dermed magtanvendelser, der har været nødvendige for at forhindre væsentlig skade på barnet/den voksne, øvrige beboere og/eller medarbejderne. Det skal også tilføjes, at kompleksiteten i problemstillingerne hos de anbragte børn og unge over de seneste år er blevet markant større – og dermed må der også forventes flere tilspidsede konfliktsituationer med risiko for magtanvendelse.

Der er i statistikken især to tilbud, der gør sig bemærket med væsentlig flere magtanvendelser i 2014 end i 2013 – Vesterlund og Specialinstitutionen Bøgen. Der kan være mange faktorer i spil, når et barn eller en ung ofte ender i situationer, hvor magtanvendelse bliver absolut påkrævet. Eksempelvis er der for udadreagerende børn og unge typisk mange magtanvendelser i starten af en anbringelse. De anbragte børn og unge er også ofte meget sårbare i forhold til ustabilitet i medarbejdergruppen med brug af vikarer, udskiftninger af fast personale m.v.. Som akut- og observationstilbud er der på Vesterlund som udgangspunkt høj risiko for mange magtanvendelser, da de i løbet af et år modtager mange nye børn og unge (i alt 32 i 2014). Og det er vel og mærke børn, der befinder sig i en akut krise med familien og i akutte kaotiske livsomstændigheder. Dertil kommer, at der på Vesterlund i 2014 har været flere udskiftninger i både den fast medarbejdergruppe og i vikargruppen primært på grund af barsler.

Mange gange er det det samme barn, der kontinuerligt eller i perioder kommer i situationer, der kan ende med magtanvendelse. Således kan det også på Vesterlund ses, at et barn stod bag 12 af magtanvendelserne i 2014. Og på Bøgen var 15 af de i alt 45 magtanvendelser over for samme ung.

De fem ikke tilladte magtanvendelser på Bøgen var henholdsvis foretaget med baggrund i et dilemma om hensynet til fællesskabet kontra individets retssikkerhed samt dilemmaer i relation til omsorgspligten. Et eksempel kan være en ung, der har problemer med at styre afføringen og ikke vil gå i bad og ikke umiddelbart modtager den guidning og socialpædagogiske støtte som medarbejderne stiller op med. I stedet opsøger den unge med afføring i bukserne de øvrige unge og agerer destruktiv i det fællesskab og de aktiviteter, der er i gang her. Den unge får bragt sig selv i en ekskluderende situation i fællesskabet og er i situationen ikke i stand til at modtage verbal guidning. Medarbejderne kan vælge at flytte på de øvrige unge af frivillighedens vej, med risiko for, at de ekskluderende mekanismer forstærkes i fællesskabet over for den pågældende ung og/eller den unge blot følger med. Eller medarbejderne kan vælge med magt at føre (så omsorgsfuldt som muligt) den unge væk fra situationen og prøve at opnå dialog i en sammenhæng, hvor den unge ikke samtidig skal kæmpe for sin position i fællesskabet. Med sidstnævnte følger også en risiko for yderligere konfliktoptrapning. Ikke tilladt magtanvendelse skal til stadighed forsøges forbygget. På Bøgen er de dilemmaer, der ofte rammer dem, med den svære målgruppe de modtager, løbende på dagsordenen i flere sammenhænge.

Som omtalt, så er tilladt magtanvendelse situationer, hvor magtanvendelsen har været vurderet absolut påkrævet i den konkrete situation – og dermed magtanvendelser, der ikke umiddelbart har været mulige at forebygge. Men det er forvaltningens erfaring, at også tilladte magtanvendelser kan forebygges, når området vies ekstra opmærksomhed. Eksempelvis kan det på Vokseværket ses, at antallet af magtanvendelser er faldet markant fra 2013 til 2014. Faldet kunne ses allerede i andet halvår 2013, hvor der på Vokseværket blev sat ekstra fokus på forebyggelse af magtanvendelse.

Også på Stjernehusene har der været opmærksomhed på at forebygge både tilladte og ikke tilladte magtanvendelser. På Stjernehusene har det særligt været dilemmaer omkring hensynet til fællesskab/øvrige beboere kontra hensynet til individet, der har været aktuelt. Eksempelvis når et barn løber rundt uden for om natten og larmer og laver alvorlig ballade, så de øvrige børn ikke kan sove og bliver urolige. Barnet, der løber uden for, er meget uhensigtsmæssig i sin adfærd, men ikke nødvendigvis decideret uforsvarlig i sin adfærd (hvilket er forudsætning for hjemmel til magtanvendelse). I sådanne situationer forekommer det til tider at være hensigtsmæssigt, at det pågældende barn kan føres væk fra de øvrige beboere. Det giver ro omkring de øvrige beboere, og de gode rammer kan opretholdes i fællesskabet. Men det kan også give ro for det involverede barn, så barnet i konfliktsituationen bliver mere åben for dialog, guidning og socialpædagogisk bistand. Stjernehusene har fundet veje i udfordringerne inden for rammerne af magtanvendelsesbekendtgørelsen og der har i 2014 alene være en enkelt ikke tilladt magtanvendelse mod 8 i 2013.

Det store fald i antallet af magtanvendelser på VoksenBøgen skal også fremhæves. VoksenBøgen peger på flere forhold, der har indflydelse herpå. Blandt andet har der på VoksenBøgen over længere tid været arbejdet med stressprofiler og Low Arousal tilgang. Der er generelt løbende et stort fokus på forebyggelse, konflikthåndtering og efterlevelse af "gå væk fra volden" politik. Men som en helt afgørende faktor peger VoksenBøgen på det forhold, at en skærpet opmærksomheden på, at de beboere, som ikke deltog i dagbeskæftigelsen eller i aktiviteter, i langt højere grad er disponeret for frustration og udadreagerende adfærd. At VoksenBøgen i samarbejde med beboerne udarbejder en plan for en indholds- og meningsgivende hverdag opfattes som en markant faktor i det lave antal af magtanvendelser.

Klager, påtaler og driftsmæssige konsekvenser

Forvaltningen har i 2014 ikke modtaget klager i henhold til magtanvendelsesreglerne. Ligesom der i 2014 ikke er fundet grundlag for tjenstlig påtale i forbindelse med magtanvendelse.

Særligt for dagbehandlingstilbud i 2014

Magtanvendelsesbekendtgørelsen omfatter ikke dagtilbud, om end målgrupperne på flere dagbehandlingstilbud er sammenlignelige med døgntilbuddenes målgrupper. På dagbehandlingstilbuddene er medarbejderne alene underlagt straffelovens bestemmelser om nødværge og nødret (Straffelovens §§ 13 og 14) og Folkeskoleloven (§ 52). Det blev dog i 2007 taget stilling til, at de særlige dagtilbud skal indsende indberetninger om magtanvendelse på samme skemaer som døgntilbuddene. Indberetnin-

gerne behandles analogt efter magtanvendelsesbekendtgørelsen, og det primære formål og fokus er fremadrettet læring og forebyggelse.

Antallet af magtanvendelser på særlige dagbehandlingstilbud i 2014

Tilbud	Tilladt magt	Ikke tilladt magt	Nødværge	Magtanvendelser i alt 2014	Magtanvendelser i alt 2013
Stjernehusene Skole- og dagbehandlingstilbud	3			3	0
Bøgeskolen	1	1		2	0
Vissegård				0	3
Barnets Hus	1			1	0
	5	1		6	3
I alt 2013	3	0			3

Antallet af magtanvendelser på dagbehandlingstilbuddene er generelt meget lavt. Men det er dog en stigning i det samlede antal magtanvendelser fra 2013 til 2014. De to skoletilbud, der står bag de fleste magtanvendelser, arbejder med nogle af de sværeste børn i kravstillende skolesituationer. I det lys anses antallet af magtanvendelser som acceptabelt for dagbehandlingstilbuddene. Men ikke tilladt magtanvendelse skal naturligvis fortsat forsøges forebygget.

Særligt for plejefamilier

Det bør her nævnes, at som dagtilbuddene er plejefamilierne ikke omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelsen. Plejefamilierne er ligeledes omfattet af Straffelovens bestemmelser. Der er i Familieplejen stor opmærksomhed på forebyggelse og læring.

Emnet er en del af den undervisning, som plejefamilierne modtager på grundkurset, og det drøftes løbende i supervisionen. Dertil kommer, at Socialtilsynet fører tilsyn med de generelt godkendte familier og herunder har øje for konflikthåndtering og forebyggelse af magtanvendelse.

I den tidligere omtalte betænkning på magtanvendelsesområdet er udvalget splittet i anbefalingen, om der skal fastsættes regler på magtanvendelsesområdet for plejefamilier.

Magtanvendelsesområdet og fokuspunkter for 2015

Ud fra de enkelte indberetninger om magtanvendelse, ovenstående samlede årsberetning og statistik vil målsætninger og fokuspunkter i 2015 på magtanvendelsesområdet i Familie- og B beskæftigelsesforvaltningen være:

- At alle tilbud sætter fokus på, hvordan deres målgruppe kan inddrages i efterbehandlingen af en magtanvendelse – hvordan børne-/borgerperspektivet kan sikres
- At der på børne- og ungeområdet udarbejdes et nyt indberetningsskema, der understøtter børneperspektivet
- At ledelsen på tilbuddene fastholder fokus på læring og forebyggelse og løbende tager magtanvendelsesbegrebet i bred forstand op til dialog
- At der fortsat er fokus på opkvalificering af indhold og beskrivelser i indberetningsskemaerne